

Slovenski dom

Štev. 69.

V Ljubljani, v petek, 27. marca 1942-XX

Leto VII.

Izključno pooblaščenec za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Uredništvo in sprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva 6, Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Vojno poročilo št. 663:

Novi zadetki na angleške ladje

Uradno vojno poročilo št. 663 pravi:

Saharski oddelki, ki so v ogledovanju
prodrli v puščavski predel južne Libije, so
ugotovili, da tam nikjer ni sovražnih skupin.

Močne nemške letalske skupine so pogodile
lažjo križarko in neko trgovsko ladjo v pristani-
šću La Valetta ter so ponovno zadele opremo
in naprave na letališčih Hal Far, Micea-
ba in Gudia in v zraku sestrile dve
Spittfire, na zemlji pa uničile dve drugi letali.

Angleška letala so nocojšno noč priletela nad
nekatero kraje v severni Italiji, med njimi nad
Milan in Turin, ne da bi metala bombe. Ne-
kaj baterij iz protiletalske obrambe je stopilo v
akcijo.

Mussolini o neizprosni volji vlade za obrambo stalnosti denarja in za boj proti sleherni inflaciji

Pomemben Ducejev govor zastopnikom italijanskih ljudskih bank

Rim, 27. marca. s. Včeraj ob 17 je Duce v
Beneški palači sprejel predsednika in upravni
odbor Osrednjega zavoda italijanskih ljudskih
bank. Predsednik Fantini je poročal o delu za-
voda ter o vedno večjem razvoju ljudskih bank,
zahvaljujoč se za podporo fašistovske vlade pri
tem delu. Na koncu je izročil Duceju 200.000
lir. Mussolini je 160.000 lir določil za zavode
vojnih sirot, 40.000 pa za podporo materam.
Duce je pohvalil delovanje omenjene ustanove,
nato pa dejal:

»Čeprav je med vojno moje načelo molčati
in ga prekršim samo ob potrebnih ter vedno
kratkih izjemah, vseeno nočem opustiti prilike
ob tem snidenju, da vam ne bi povedal nekaj

neposredno važnih reči, ki so, kakor mislim,
take, da vam bodo razbistrile misli ter razsvet-
lile našo in vašo pot. Zdaj je čas trdit in ve-
dno znova trditi, da ustvarja politika postopno
in torej neskončno rastočih cen ter špekulacije
v zvezi z njo zmožni krog, čigar končni posled-
nici je, kakor neizpodbitno dokazujejo žalost-
ne stare in sodobne izkušnje, ime inflacija. Ta
hkratu prinaša postopno in nezadržno razvred-
notenje denarja v prihrankih, v plačah in v
mezdah.

Vlada hoče inflacijo preprečiti in jo bo
preprečila, ker ima sredstva ter odločno in ne-
omajno voljo, da bo to storila. Gre za rešitev
narodnega prihranka. Gre za to, da niti meter
daleč ne gremo več po poti, ki drži v brezno.
Gre za to, da z uspešnejšimi zdravili zdravimo
tiste, ki se v dobri ali zli veri puste zastrupljati
z mamili. Tako mamilo je inflacijski denar,
čigar veljavnost v dolga obratnem sorazmerju
z njegovim obsegom.

Italijanskim hranilcem je treba razglasiti
in zavpiti, da vrtoglava pomnožitev bankovcev
usodno, pravim usodno, povzroča razblinjenje,
razpršitev ter popolno uničenje njihovih z no-
jem prisluženih prihrankov, ki skoraj vedno
predstavljajo trajne napore celih rodov. Hranil-
nice je zdaj treba varovati, zakaj imam jih
za najboljše med državljani. Oni so kakor v
stari basni, tiste delavne mravlje, ki jih imam
dosti rajši kakor zgornje in enodnevne škra-
žate. Hranilci so tisti, ki z dejanji dokazujejo,
da verujejo v trdnost svojega denarja ter v
znaj našega orožja. Niso pa taki tisti, — pa
naj bodo ljudje, ki se ne zavedajo, ki so histe-
rični ali malodušni, — ki se mečejo v nakupo-
vanje najbujnejših reči: od starih skorij pa
do vseh vrst posod.

Po podatkih, ki jih je sporočil guverner
italijanske banke, je razvidno, da je v državi
6.130.161 imetnikov poštinih hranilnih knjižic.
Se večje je število imetnikov hranilnih knjižic
pri običajnih hranilnicah in posojilnicah in si-
cer znaša 6.393.709. Pri navadnih kreditnih za-
vodih je 1.761.763 imetnikov hranilnih knjižic.
Vi iz ljudskih bank pa zbirate prihranke 2 mi-
lij. 192.910 oseb. Celotno število imetnikov hran-
ilnih knjižic znaša 19.149.245, njihovi prihran-

ki pa 65 milijard 728.400.000 lir. To so ogromne
številke, ki bi zaslužile obširnejšega pojasnila,
toda dejal bom samo, da so dokaz o moralnem
zdravju italijanskega ljudstva. Dostavljam še,
da pripada ogromna večina hranilcev kmečkim
množicam. Prave in resnične koristi kmetov
podpiramo z obrambo njihovih prihrankov in
ne z navideznim dvigom cen. In ta obramba
bo izvedena zlepa, če bo mogoče, ali pa s silo,
če bo potrebno, da za vsako ceno preprečimo
razvrednotenje denarja in nazadnje njegovo
popolno uničenje.

Vsi Italijani, fašisti, se morajo zavedati te
najvišje zapovedi ter po njej uravnati svoje
besede in dejanja. Toda to dolžnost morate ču-
titi še posebno vi, voditelji bank, ki se ne ime-
nujejo kar tja v en dan »ljudske«. Vsi in po-
vsod morate pri svojih vsakdanjih stikih z ob-
činstvom širiti osnovne in neizpodbitne resnice,
ki sem vam jih razložil. Niti najmanj ne dvo-
mim, da boste to storili po načrtu, vztrajno,
razumno, zlasti pa z neomajno vero.

19 letnica Italijanskega letalstva

Rim, 27. marca. s. Dne 28. marca, ob 19 letnici
ustanovitve italijanskega letalstva, bodo prazno-
vali po vsej državi letalski dan. V Rimu bo ob tej
priliki resen vojaški obred, med katerim bodo
slovesno izročili zlate kolajne za hrabrost. Zatem
bo mimohod oboroženih oddelkov, po nebu pa
bodo krožile letalske skupine, med njimi bomb-
niški oddelki »Bruno Mussolini«. Za to obletnico
je načelnik glavnega stana letalstva dal dnevno
zapoved, v kateri poveljuje slavo sinjega orožja,
zapletenega v dvajseti pomladi svojega življenja
v vojno za obrambo omike ter v tekmi z zavezni-
skim letalstvom. Pogum, skušnje, hrabrost posadk,
uspešnost strojev ter natančnost orožja dokazuje,
kakšna je današnja sila italijanskega letalstva. —
Trdna volja do zmage ter veselje do službe domo-
vini v tej odločilni uri dajeta letalcem ponos nad
mestom, ki ga zavzemajo v veliki bitki. Letalci
čutijo, da so na predvečer novega razdobja te
zmage.

Razlika med italijanskim in angleškim bojnim duhom

Zagreb, 27. marca. s. »Hrvatski narod« je ob-
javil članek, v katerem ocenjuje italijanske in an-
gleške vojaške sposobnosti, kakor so jih dosednji
boji pokazali. Na podlagi natančnih podatkov ta
članek dokazuje, kako bojni duh italijanskega
vojaka zdaleč prekaša angleškega. Za zglede navaja
italijanske vojaške vzhodni Afriki, ki so pod ju-
naškim vodstvom vojevali d'Aosta brez oklepnih
vozil, brez hrane in zdravil ter s skupnim strelivom
znali trpeti, korakati in se boriti do skrajne meje
sleherne človeške zmogljivosti. Kakšna razlika med
temi južnimi vojniki in med Angličani, ki so branili
silno trdnjavo Singapoor, pa se Japoncem
vdali že po nekaj dneh! Isti list v popisu svojega
vojaškega ocenjevalca prikazuje in dokazuje po-
men zadnjih italijanskih zmag v Sredozemlju. —
Članek pravi, da je šlo za resnično veličastno
borbo izredne strateške važnosti, v kateri se je
premoč italijanskih pomorskih in letalskih sil prav
jasno izkazala, ko so silnemu in zagrinememu na-
sprotniku zadale kar najhujše izgube, tako da je
moral slednji priznati, da je italijanska mornarica
prava gospodarica na Sredozemskem morju.

Vesti 27. marca

Na Borneu, na Filipinih, na Javi, v Birmi in na
Novi Gvineji kaže domače prebivalstvo vedno
bolj občutno azijsko vzajemnost z Japo-
nci zoper Angleže, Amerikance in Holand-
ce. Ta prikazen je splošna in dokazuje, kako
malo so domačini ljubili Holandce in kako
globoko sovražili Angleže in Amerikance —
poročila posebnih dopisnikov agencije Stefani iz
Singapoorja.

Predsednik angleške vlade Churchill je imel na
občnem zboru konservativne stranke govor,
v katerem je dejal, da so se njegove nekdane
slabe napovedi žal uresničile in da je položaj
danes kar malo ugoden. Anglija je zdaj v boju
na življenje in smrt z močnimi oboroženimi
nasprotniki. Navzlic slabi pripravi je Anglija
posvetila vse svoje sile boju zoper Nemčijo
in Italijo, tedaj pa je na angleško kolonialno
posest udarila tretja sila. Lahkomiselno bi
bilo, če bi v takem položaju ne pričakovali
novih udarcev.

Združene države hočejo v angleško-indijskem zho-
ru igrati vlogo posredovalca in se tako pri-
ljubiti Indijcem ter tudi tam postati naslednik
Angležev, piše washingtonski dopisnik šved-
skega lista »Afton Bladet«.

Bataljon grenadirjev iz vzhodne Prusije je med
boji na Poljskem prehodil 1022 km, med boji
v Franciji 1263 km, med boji v Rusiji pa kar
1393 km. Med vojno v Rusiji je preživel 188
dni bitk, zadel 1391 sovjetskih vojakov ter
postreljal vsaj 1800 nasprotnikov. Zadel je tudi
ogromen vojni plen, kakor poročajo nemški
listi.

Dosedanjemu američkemu poslaniku v Angliji, Wy-
nantu, naj bi predsednik Združenih držav po-
nudil visoko mesto v vladi, v London pa naj
bi šel za poslanika dosedanjemu američki vojni
minister Stimson, pišejo američki dnevniki.

Mehiški zunanji minister bo v kratkem odpo-
taval v Washington, kjer se bo pogajal za
posojilo.

V Bukarešti je prispel znani nemški strokov-
njak dr. Clodius.

Obiski in razgovori načelnika italijanskega glavnega stana v Budimpešti

Budimpešta, 27. marca. s. Potem ko se je
načelnik generalnega štaba general Ugo Cavallero
vpisal v dvorno knjigo regentovo in podregentovo,
je obiskal maršala nadvojvodo Jožeta. Generala
Cavallero je sprejel tudi madžarski ministrski
predsednik Kallay, ki se je z njim dolgo in pri-
srejen razgovarjal. Zvečer je generala Cavallero
sprejel minister za državno obrambo, general
Bartha, s katerim je tudi imel dolg razgovor, ki
so ga prevečala čustva toplega in iskrenega tova-
rištva. General Cavallero se je s svojim spre-
mstvom in z italijanskim poslanikom Anfusom od-
pravil na sedež fašistovske organizacije, kjer so
ga sprejale zbrane črne srake, ki so mu izpriče-
vale vso svojo vero v silo orožja fašistične Italije
in v gotovo zmago.

Minister za narodno obrambo, general Bartha,
je priredil kosilo na čast generalu Cavallero, pri
katerem so bili poleg spremstva in italijanskega
kmetijskega ministra Pareschija ter poslanika An-
fusa še nekateri člani vlade, skupina visokih
nemških, japonskih in častnikov držav trojne zve-
že. Pred zaključkom obeda so izmenjali nekaj
zdravice, ki so jasno pričale o tesnem sodelovanju
med Italijo in Madžarsko tudi v vojaških stvareh,
zlasti še na vzhodnem bojišču, kjer se madžarske
čete bijejo z ramo ob rami z zavezniškimi silami.
Med njimi je general Cavallero položil vene-
ne spomenik madžarskih junakov in se nato na-
pobil na italijansko vojaško pokopališče. Pozneje
bo v spremstvu madžarskega vojnega ministra
obiskal še nekaj vojnih tovarn.

Budimpešta, 27. marca. s. Obisk načelnika ge-
neralnega štaba Cavallero in kmetijskega ministra
Carla Pareschija je vzbudil največje zanimanje v
madžarski javnosti in tisku. Dnevnik prinašajo
tope pozdrave generalu Cavallero in poudarjajo,
da je obisk načelnika generalnega štaba italijan-
skih oboroženih sil zgovoren dokaz za tesne in
priateljske odnose med Italijo in Madžarsko ter
za bratstvo v orožju, utrjeno v skupni borbi proti
boljševizmu, ki še bolj spaja italijansko in mad-

žarsko vojsko v iskrenem sodelovanju. Listi nato
pravi, da je osebni stik med načelnikoma mad-
žarskega in italijanskega generalnega štaba lepo
v skladu s tesnim sodelovanjem, ki vlada med
silami Osi in zavezniškimi državami. List »Ma-
gyarsorszag« pravi, da madžarski narod z globo-
kim veseljem in navdušenjem pozdravlja generala
Cavallero, ker vidi v njegovi osebi združene vse
lepe italijanske vojaške kreposti. Naša vdana mi-
seel — nadaljuje list — se obrača še posebej k Du-
cejju, njemu, ki vodi italijanski narod proti zmagi.
Njemu gre hvaležnost vsega madžarskega naroda,
ki ne bo pozabil, da je bil Duce prvi, ki je hotel,
da mora Madžarska priti do svoje pravice, ker so
jo razrgale mirovne pogodbe. Tudi »Pester Lloyd«
pravi, da bodo po Cavallerovem obisku vezi med
obema državama še tesnejše. Naloga, ki jih mo-
rajo oborožene sile fašistične Italije opravljati v
sedanji svetovni vojni, so odločilne važnosti. Fa-
šistična Italija je dokazala, da zna težave zmago-
vito premagati. Italijanske oborožene sile, katerih
bojni duh in vojaške vrline se krepijo iz dneva v
dan, so vzdržale in še vzdržujejo z neustrašenim
pogumom naskok sil angleškega imperija.

Položaj na bojiščih v Birmi, na Tihem morju in na Filipinih

Tokio, 27. marca. s. Iz japonskega vrhovnega
poveljstva poročajo, da je mornariško letalstvo od
17. marca dalje vsak dan bombardiralo nasprot-
nikova oporišča ter uničevalo vojaške naprave.
Glavni cilji bombardiranja so bili Port Darwin,
Derby, Broome, Wyndham v Avstraliji, otok Horn,
Port Moresby na Novi Gvineji, Tulagi v Salomon-
skem otočju ter Port Blair na otočju Andaman.
Buenos Aires, 27. marca. s. Ameriško vojno po-

ročilo pravi, da je 54 japonskih težkih bombnikov
šest ur napadalo utrdbе ob vzhodu v Manilski za-
liv. Na vsem bojišču vzdolž polotoka Batanga po-
tekajo hudi boji.

Bangkok, 27. marca. s. Po ameriških poročilih
se je Japoncem na bojišču pri birmanskem mestu
Tungooju posrečilo zmagovito napredovati, ko so
zlomili zavezniški odpor ob cesti in železnici, ki
peljeta ob reki Zittang v Mandalay. Zato so po-
stojanke pri Tungooju na dveh krilih nevarno
ogrožene. To obkoljevalno sovražnikovo gibanje bi
ulegnilo Angleže prisiliti k umiku na nove po-
stojanke.

Rim, 27. marca. s. »Newyork Daily News«
pravi, da pomeni japonska zasedba Andamanskih
otokov prvi korak Japonske zoper otok Ceylon.
Zasedba Ceylona bi za Japonce pomenila nov člen
v verigi zvez, ki jih skušajo vpostaviti z drugimi
zavezniki iz Osi v Afriki.

Upravni svet madžarske osrednje kreditne zveze
je sklenil dati vladi na razpolago vse svoje
imetje za boj proti boljševizmu.

O možnosti nemškega vdora v Anglijo in angleškega vdora v Evropo

Lizbona, 27. marca. s. V zvezi z deli, ki naj bi
jih civilno prebivalstvo opravljalo v primeru ob
morebitnem nemškem vdoru v Anglijo, je predse-
dnik obrambnega sveta, sir John Anderson, poslan-
cem povedal, da so bili že na številnih krajih v
Veliki Britaniji ustanovljeni odgovarjajoči odbori
z nalogo, da takšna dela vodijo. Dejaj, da niso
vsi predeli Anglije enako važni ter da so nekateri
dosti bolj ranljivi kakor pa drugi, nato pa je pou-
daril, da ne bi bilo niti modro niti potrebno iz-
dati za vse kraje enakih ukrepov ter da bo v šte-
vilnih primerih civilnemu prebivalstvu treba poma-
gati ne samo po organizirani pomožni službi, pač
pa tudi po drugi poti, na primer s pripravljanjem
in razdeljevanjem jedi, z zasipanjem žrel in jam, ki
so jih izkopale sovražnikove bombe, s kopanjem
strelskih jarkov, z ureditvijo bivališč za vojaštvo in
za tiste, ki so ostali brez sreh zaradi sovražni-
kovega bombardiranja. Vsi ljudje, ki so telesno
kreпки, morajo že v naprej vedeti, kakšne so nji-
hove naloge. Po mestih in vaseh morajo odbori
poskrbeti za obrambo, ki naj bo takšna, da bi bila
kos vsem morebitnostim. Vlada in pokrajinski ko-
misarji so dali splošno navodila, vprašanje pa mo-
rajo rešiti tisti, ki so na kraju samem.

Ce bi sovražnik poskusil z vdorom — je pri-
pomnil Anderson — mora imeti vsakdo le eno
pred očmi: izslediti sovražnika in ga uničiti. Ni-
hče ne sme zapustiti svojega mesta, da bi preprečili
gibanje beguncev, ki se je izkazalo za tako ne-

srečno v bojih v Franciji. Če sovražnik zavzame
kak kraj, se bodo našla sredstva, da prizadeti dobe
potrebna navodila.

Parlamentarni dopisnik agencije Reuter raz-
laga Andersonovo izjavo ter piše, da ta izjava ne
pravi, da bi bila vlada dobila kakršnakoli nova
poročila o kakšnem grozečem vdoru, pač pa da so
priprave angleške vlade že tako napredovale, da
o tem ni mogoče obveščati. Vlada je čutila potrebo
— nadaljuje razlagalec — razmišljati o skušnjah,
ki si jih je pridobila iz vdorov v drugih deželah
ter je v skladu s tem zaenotila svoje načrte.

Rim, 27. marca. s. Angleški vojaški strokov-
njak general Fuller, razpravlja v »Sunday Pictori-
alu« o možnosti angleškega vdora na evropsko ce-
lino, da bi se s tem zmanjšal pritisk nemške vojs-
ke na vzhodnem bojišču, ter izključuje možnost
vdora čez Norveško in Dansko. Oblikovitost tal v
teh dveh deželah — tako piše general Fuller —
daje Nemcem možnost, nastopiti proti takšnemu
poskusu z razmeroma majhnimi silami. Zaradi te-
ga ne bi bilo treba Nemcem pripeljati z vzhodnega
bojišča velike vojske. Daneska tudi nima niti enega
samega pristanišča, ki bi bilo prikladno za vdor
ter je tako blizu Nemčije, da bi bil letalski odpor
takoj pri roki.

Vdor preko Italije spričo letalskih in pomor-
skih italijanskih sil ne bi nudil nobene možnosti
na uspeh, če ne bi prej zasedli Sicilije. Dokler pa
ne bo zasedena vsa Libija, je nemogoče kakršenkoli
vdor preko Italije.

Nemško vojno poročilo

Srditi boji v Rusiji — Nočni napadi na Anglijo — Uničevalni angleški
poleti na zahodno in južno Nemčijo

Hitlerjev glavni stan, 27. marca. Nemško
vrhovno poveljstvo objavlja naslednje uradno
vojno poročilo:

Na polotoku Kerč so bili odbiti slabotni
sovjetski napadi.

Na področju Donca so v srditih bojih na nož
izpodleteli deloma s tanki podprti sovjetski na-
padi ob trdovratnem odporu nemških in romun-
skih čet.

Na različnih ostalih odsekih vzhodnega bo-
jišča so bili prav tako v deloma srditih bojih
odbiti sovjetski napadi ob slabem vremenu, ki
traja naprej. Krajevni napadalni nastopi so uspeš-
no potekali.

24. marca so bojna letala zažgala v nekem
pristanišču ob kavkaški obali srednje veliko
trgovsko ladjo.

Vzhodno od Solluma je nemška podmornica
potopila iz močno zavarovane angleške spremeljave
en rušilec ter 5000 tonski parnik.

Nemška bojna letala so učinkovito napadla
pristanišče La Valetta na Malti. Pred zalivom
Marsa Sirocco je bila z bombo zadeta angleška
stražna ladja.

Nočni napadi letalstva z bombami težkega ka-
libra na pristanišče Dover ter na vojaško važne
naprave v mestu so povzročili veliko škodo. Neko
ogledniško letalo je podnevi sestrelilo nad jugo-
vzhodno angleško obalo eno angleško lovsko le-
talo.

V pretekli noči je sovražnik metal rušilne in
zažigalne bombe na več krajev v zahodni Nem-
čiji. Med civilnim prebivalstvom so mrtvi in ran-
jeni. Uničevalni napadi angleških letal so segli
v južno nemško področje. Nočni lovi in proti-
letalsko topništvo so sestrelili osem bombnikov.

Berlin, 27. marca. s. Včerajšnji nemški listi
poudarjajo, da so se na vzhodnem bojišču boji
24. in 25. marca končali s porazom Sovjetov. Se-
verovzhodno od Gžatska (med Vjazmo in Rže-
vom) se je bitka navzile uporabi številnih oklep-
nih vozov končala s sovjetskim polomom. Nekemu
sovjetskemu oddelku se je bilo posrečilo preriniti
med nemške črte. Čeprav je mrz oviral branilce,

V decembru več porok ko v januarju

Še nekaj o izročilnih pogodbah — »Šterak za tobak«

Ljubljana, 27. marca. Advent je čas, namenjen globokim pobožnostim, ko prenehajo v naših krajih vse hrupne veselice, plesi, zabave in tudi »ohceti«. Med adventom so navadno snubači in posredovalci snovalci načrte, kako bodo vodili posvetovanja in kako se bodo domenili glede ženitovanjskih pisem in drugih pogodb. Po sv. Stefanu pa se je že pričel predpustni čas, ko je bilo polno porok in po deželi seveda tudi veselo ženitovanjsko praznovanje. Poprej v starih dobrih časih so bile poroke v adventu zelo redke, skoraj nekaj ne-navadnega, ne samo na deželi, marveč tudi v mestu.

Resni časi pa so tudi preobrnil poročne navade in druge z njimi združene običaje. Poroke sedaj tako rekoč niso vezane na določen čas. Brez velikih ceremonij in brez vsakega pompa se sedaj vrste poroke. Tudi dežela se je zelo odrekla različnim hrupnostim ob ženitovanju.

Prav zanimivi pa so podatki o porokah, ki jih zbira »Vera in življenje«, glasilo verskega in cerkvenega življenja, zanimiv list, ki izhaja vsako prvo nedeljo v mesecu ter je nje izdajatelj in urednik dr. P. Angelik Tominec. Ta v verskem pogledu prav poučni list prinaša tudi kroniko posameznih ljubljanskih župnij glede porok, rojstev in umiranj.

V 9 ljubljanskih župnijah je bilo po podatkih omenjenega lista lani decembra 85 porok. Na prvem mestu je šentpeterska župnija, kjer je bilo v cerkvi sv. Petra 20 porok, na drugem Trnovo z 12, na tretjem Vič z 11 in na četitem tranžiškanska z 10 porokami. V januarju pa je bilo le 63 porok. Manjkajo podatki za sv. Jakob. Toda ne bo velike razlike, ako da lahko pravimo, da je bilo v decembru

več porok, kakor v januarju, v predpustnem času. Januarja pa je bilo v frančiškanski cerkvi največ porok, namreč 17, na drugem mestu je sv. Peter z 12 porokami. V Šiški, za Bežigradom in v Mostah je bilo po 7 porok.

Še nekaj zanimivosti o izročilnih in ženitovanjskih pisemih! Že zadnjič smo navedli, kakšne izraze rabi stari gospodar, ko si za stara leta izgovarja svoj »penzije« ali po domače »užitke«. Lep izraz, da mora dajati mladi gospodar očetu in materi »skupno hrano« in pri »odprtih kruhu«, kar pomeni, da si lahko starša jemljeta kruh po volji in da jima ne sme biti kruh pod ključem. Izročilne pogodbe, ki jih kmetje delajo pri notarnih navadno sredi tedna, tako v sredo ali četrtek, imajo nekako šablono, saj so si vse glede dajatev popolnoma podobne.

Veliko važnost so včasih stari gospodarji polagali na tobak in to so morali notarji v pisno natančno zapisati in določiti. V dobi, ko je bil v naših deželah goldinar v veliki veljavi, ko so ljudje računali na krajcarje, je bil tudi poseben, bakren denar 9 krajcarjev, ki so mu ljudje rekli »šterak«. Za ta novček je človek lahko kupil »pajkel« tobaka. In v starih izročilnih pogodbah človek naleti na kratko določilo, kakor n. pr.: »vsak tečen šterak za tobak!«

Stari možje so pač ljubili pipo in zanje je bil »pajkel« tobaka velike vrednosti. Zaradi »šteraka« so se dostikrat sprli in so nastali sodni procesi, ko mladi gospodar ni točno hotel izpolnjevati določil o »šteraku in tobaku«. — Drugi, odličnejši in premožnejši gospodarji pa so si v izročilnih pogodbah navadno izgovarjali prilično tedensko ali mesečno vsoto »za viržinke in portorike«.

Zdravniški pregledi obrtniških vajencev

Obrtniški naraščaj je večinoma zdrav

Ni ga skoraj človeka, ki ne bi znal dovolj ceniti spretnosti in izobraženega rokodelca. Tako kakor so cenjeni ljudje z duhovno izobrazbo, niso v prav nič manjši meri cenjeni mojstri-rokodelci. Že od davna streme naši priznani rokodelci za tem, da se njihovo dobro ime ne pokvari, da ne izgube na ugledu. Saj so se morali mojstri mnogo truditi, preden so si ustvarili ugled ne le doma, ampak tudi širini sveta. Da pa so tako uspehi, je v nemajhni meri pripomoglo strokovno nadaljevalno šolstvo, ki je res desna roka izobrazbi slovenskega rokodelstva. Tudi zanimanje za zdravstveno stanje našega obrtniškega naraščaja more že zabeležiti lepe sadove svojega truda. Tu prednjači predvsem Zavod za zavarovanje ljubljanske pokrajine, ki si zelo prizadeva, da bi bil naš obrtniški naraščaj čim bolj zdrav. Že v prejšnjih letih si je prizadeval za raznimi preiskavami, da obvaruje vajence pred boleznimi, pa tudi v letošnjem letu se zavodovo delo ni nič preokrenilo na slabše.

Zavod za zavarovanje delavcev v ljubljanski pokrajini je že leta 1939 prvič organiziral sistematične zdravniške preglede vseh zavarovanih vajencev. K temu pregledu je bilo navedeno leto pozvanih vsega skupaj 10.334 vajencev. Pregledanih je bilo 9039, in sicer 6883 moških, 2159 žensk. Razen samega zdravniškega pregleda so ob tej priliki ugotavljali tudi socialne in zdravstvene prilike, v katerih živi vajenec in ki morejo imeti vpliv na njegovo zdravstveno stanje. Pregledi so takrat pokazali, da so vajenci v pretežni večini zdravi, da njihov zdravstveni in telesni razvoj odgovarja starosti. Prav tako so pri teh pregledih ugotovili, da izbrani poklici odgovarjajo telesni rasti vajencev. Od vseh pregledanih moških je bilo 5,23% v razvoju zaostalih, pri ženskah pa 2,64%. Za izbrani poklic pa so bili sposobni moški v 99,69%, ženske pa v 99,81%.

V primerih, kjer so zdravniki ugotovili, da je potrebno zdravljenje, so bili vajenci oddani na tuj zdraviljenje bodisi k strokovnjaku v zdravilišče, dispanzer ali pa so bili poslani v počitniške kolonije. Organiziranih je bilo deset počitniških kolonij, katerih se je udeležilo 246 vajencev, in sicer 219 vajencev in 27 vajenk. V primerih, kjer je bilo ugotovljeno nujno popravo zobovja, je bilo popravilo izvršeno brezplačno. Takoga brezplačnega popravila zobovja je bilo deležnih čez 100 vajencev.

S takimi sistematičnimi pregledi so nadaljevali tudi v letu 1940. V tem letu je bilo prvič zdravniško pregledanih na vsem ozemlju bivšega Okrožnega urada 3225 vajencev. Od tega jih odpade na ozemlje ljubljanske pokrajine 2096. Razen tega pa so bili ponovno zdravniško pregledani tisti vajenci, ki so bili prvič

pregledani v letu 1939. Na podlagi zdravnikovih ugotovitev pri teh preiskavah je bilo odrejeno nadaljnje specialno zdravljenje, oziroma so bili vajenci poslani v zdravilišča ali počitniške kolonije. V tem letu je bilo organiziranih četrto počitniških kolonij. Na teh kolonijah je bilo 110 vajencev, in sicer 81 moških in 29 žensk. Brezplačna zobna nega pa je bila nudena 137 vajencem za skupno vrednost več kakor na 11.000 lir.

S temi sistematičnimi zdravniškimi pregledi so nadaljevali tudi lanske leto, pa tudi v letošnjem letu ni njihova delavnost, kar se vajencev tiče, nič pojenjala.

Takoj po nastopu učne dobe pregleda vajence zdravnik Zavoda za socialno zavarovanje ljubljanske pokrajine. V mesecu septembru in oktobru lanskega leta so bili ponovno organizirani zdravniški pregledi vseh tistih vajencev, ki so bili prvič pregledani v letih 1939 in 1940. Važnost zdravniških pregledov ob nastopu učne dobe je predvsem v tem, da se vajencu nasvetuje spremembo poklica, če si je izbral napačno. To se mu nasvetuje vedno tedaj, če je zdravnik spoznal, da vajenec predvsem iz zdravstvenih ozirov za izbrani poklic ni sposoben. Prav zaradi tega namena je Zavod stopil v stik s poklicno posvetovalnico in posredovalnico v Ljubljani, s katero zdaj prav tesno sodeluje. V to posvetovalnico in posredovalnico pošiljajo zdravniki tiste vajence, pri katerih so ugotovili, da jim je potrebna sprememba poklica. Poklicna svetovalnica potem tem vajencem svetuje spremembo poklica in jim priporoča poklice, za katerega so oni zmožni. Posvetovalnica tudi skuša, da tem vajencem poskrbi nasvetovani poklic.

Že iz zgoraj navedenega je razvidno, kolikšne važnosti so zdravniški pregledi vajencev, ki jih izvrši zavodov zdravnik. Zaradi tega naj delodajalci še z večjim razumevanjem gledajo na te preglede in vajence gotovo pošljejo na zdravniške preglede, kadar dobe poziv. Pa ne samo takrat, ampak vedno, kadar vajenec prične tožiti, da ga kaj boli. Boljše je, če bolezen zatremo v kati, kakor pa, če potem obolenega vajenca zdravijo mesece in mesece, pri čemer mu je prizadet ne samo vajenec, ker se ne nauči vsega potrebnega, pač pa tudi obrtnik, ko nima od vajenca prav nobene koristi.

Literarni večer pisatelja Ivana Albrehta bo v ponedeljek, 30. t. m. v dvorani Delavske zbornice na Miklošičevi cesti ob 18. O Albrehtovem delu bo s filozofskega vidika spregovoril vseuč. profesor dr. France Veber, izbor avtorjevih del pa recitirajo naši gledališki umetniki. Režijo prireditve je prevzel g. Valo Bratina, pod čigar spretnim vodstvom obeta postati večer novost v nizu tovrstnih prireditve. Vstopnice so na razpolago v predprodaji.

Drugi teden DEKLE Z BISERI

bosta izšli dve knjigi S p i s a l H A G G A R D i n

OVČAR MARKO

S p i s a l J A N E Z J A L E N

Ena knjiga je lepša od druge in prepričani smo, da jih bodo naročniki nadvse veseli, zlasti pa da jih bodo kunovali številni bralci naših knjig. Tehnične težave so zakasnele izid teh knjig bo pa zato toliko več veselja sedaj. — Kupujte knjige »Slovenčeve knjižnice«!

Novice iz Države

Dovoz perutnine iz Bolgarije. Oblasti v Torino so odredile nove cene za jajca. Tako se smejo prodajati jajca domačega izvora po 1,30 kos na debelo, na drobno pa po 1,60 lire. Sporočeno pa je bilo, da bodo v kratkem prispeli na trg bolgarske kokoši in piščanci. V nadrobni prodaji bodo prodajali to blago po 35 lir za kilogram.

Nagrade za udeležence v »bitki za žito« v gorizijski pokrajini. Preteklo nedeljo je prefekt razdelil nagrade vsem tistim, ki so se udeleževali »bitke za žito«. V skupini duhovnikov je prejel prvo nagrado v znesku 5000 lir gorizijski nadškof Margotti. V oddelku za žito je dobil nagrobo v znesku 10.000 lir kmetovalec Karel Goričnik iz Gradiške. V oddelku za pridelovanje boba, krompirja in sviloprejšta je dobil nagrado Gobec Sebastian iz Romansa ob Isonzu in sicer 12.000 lir. Duhovniško nagrado za sviloprejšto je dobil župnik iz Pervacine Drekonja Josip.

Kap ga je zadel med potjo. Neka ženska je šla proti večeru po cesti v Rebbo di Loque di Tarnova blizu Gorizije, ko je zagledala na tleh ležečega moškega. Ženska je prestrašena odhitela na bližnji karabinersko postajo, odkoder so poklicali reševalce. Čim so ti slednji prišli, so ugotovili le smrt. Neznanec je korakal po cesti, pa ga je po vsej verjetnosti zadel kap in si je pri padcu razbil tudi glavo. Po najdenih dokumentih so spoznali v njem 45-letnega Petra Pavšiča, doma iz Loque pri Tarnovi.

Nož je zletel mesarju iz rok v trebuh. Turinski mesar Giuseppe Palletto je v svoji klavnici razrezoval zaklanega teleta. Nenadoma je padel na tla in kričnil. Njegova žena je takoj prišla na pomoč in našla moža na tleh, zvičajčega se v tudi bolečinah. Nesreča se je dogodila tako, da je mesarju tedaj, ko je hotel odrezati velik kos mesa, spodletel nož in se zapil v njegov desni kolk. Ostri nož je prerezal odvodnico, da je kri v curkih lila iz rane. Čeprav je bil takoj prepeljan v bolnišnico, vendar je dve uri potem podlegel, ker je bil izgubil preveč krvi.

Kongres vojnih kirurgov. Konec meseca maja bo v Rimu kongres vseh vojnih kirurgov pod vodstvom zdravnika generala Alfreda Ingravalleja, generalnega ravnatelja zdravstvenega oddelka v vojnem ministrstvu. Pri delu kongresa bodo sodelovali vsi klinični profesorji, operaterji iz bolnišnic, profesorji medicinskih fakultet in primarni bolnišničarji. Razen tega bodo kot gostje sodelovali tudi zdravniki iz Nemčije in drugih zaveznih držav. Vsako vprašanje, ki bo prišlo v razpravo, bo imelo poročevalca strokovnjaka in sopročevalca. Bavi se bodo največ z zdravniškimi vprašanji, ki se v vojni največkrat pojavljajo. Razen tega bodo vojni zdravniki prikazali nekatere značilne primere zdravstvenih metod v sedanjih vojni.

Srečna operacija človeka, ki je čez noč oslepel. Pred dvema mesecema so poročali časopisi, da se je Franciscu Bellinju dogodila v Bologni nenadna nesreča. Mož je bil šel zvečer v polnem zdravju spat, ko se je pa zjutraj zbudil, je bil slep. Zdravniki sprva niso mogli razložiti te uganke, toda znani specialist za očesne bolezni profesor Di Marzio je zastopal mnenje, da so se mala tuja telesa pritisnila na očesni živček in povzročila njihovo otnjenje. Po dveh mesecih so v bolnišnici kliniki Bellinija operirali in res našli povzročitelje nenadne oslepelosti, kakor je bil domneval profesor Di Marzio. Operacija je trajala tri ure in je lepo uspela. Upajo, da ne bo nobenih komplikacij in da se bo Bellini spet lahko veselil zdravih oči.

Grška trgovina s tujino. Med Nemčijo in Italijo je bil sklenjen sporazum, po katerem se bo plačevanje v grški zunanji trgovini izvrševalo skozi poseben italijanski kompenzacijski urad. Pri grškem gospodarskem ministru sta bila postavljena zastopnika Italije in Nemčije, da bosta uravnala in pospeševala trgovsko izmenjavo med Grčijo na eni ter med državami osi na drugi strani. Kolikor pa se tiče grške trgovine z Romunijo, pa je bilo dogovorjeno, da se bo plačevanje uredilo enako kakor plačevanje v italijansko-romunski trgovinski izmenjavi.

Padel 20 metrov globoko in ostal živ. Nenavadno in neverjetno srečo je imel zidar Leandro Arancio, ki je popravil 20 metrov visok zid v Rimu. Opoldanski obed je mož použil kar na zidu. Potem je zaradi toplega sonca malce zadremal in tedaj je verjetno izgubil ravnotežje in telebnil v globino. Očividcem je sapa zastala v grlu, ko so videli ta prizor. Zato so bili pa vsi osupli, ko so prišli k delavcu, pa ga našli na nogah zdravega in skoraj nepoškodovanega. Arancio bo nekaj dni počival, potem pa bo spet lahko prišel za delo. Nihče si ne zna razlagati, kako je to mogoče, ko pa je delavec padel s tolikšne višine na trda cestna tla.

V treh vrstah...

Otvoritvi italijanskega tečaja v Novem mestu, ki ga prireja novomeški Dopolavoro, je razen številnih tečajnikov prisostvoval tudi inšpektor 4. cone dr. Grisselli in politični tajnik g. Varini. Majhna dvorana je bila polna tečajnikov, med katerimi so prevladovali uradniki. Otvoritveno besedo je imel dr. Grisselli, potem pa je prof. Lupi začel s poukom. Že takoj prva ura je pokazala, da je ustvarjeno živo sodelovanje med učiteljem in tečajniki. Tečaj bo trajal dva meseca. Po prvem tečaju se bo takoj začel drugi, ki bo nadaljevalni. Tako bo dana tečajnikom možnost, da se popolnoma izpopolnijo v italijanski.

Med kmetovalce Spodnje štajerske bo za prihodnje saditev krompirja razdeljenih 4000 ton semenskega krompirja. Krompir bo sladke kakovosti. Da bo poljedelstvo to še bolj uspelo, bo država dala napredaj tudi cenene poljske stroje, tako da bo za malo bolj trdnemu kmetu mogoče kupiti potreben, praktičen stroj. Pa tudi država bo pomagala pri nakupu teh strojev, saj je v ta namen določila vsoto čez 400.000 mark.

Med delom pri zidanju neke velike hiše v Mariboru je padel s stavbnega odra pomožni delavec Ivan Fras. Ker je padel 10 m globoko, si je zlomil ude. Zaradi tega in pa dobljenih notranjih poškodb je Fras izdihnil, še preden je prišel reševalni avtomobil, ki naj bi ga odpeljal v bolnišnico.

Hud pretres možganov je dobila 15letna Marija Groselj iz Studencev pri Mariboru, ker je skočila iz avtobusa. Še preden se je ustavil. Trgovec s konji, Fajdiga, doma iz Radvanja, je pripeljal nekemu mariborskemu mesarju nekaj konj v zakol. Po čudnem naključju pa je z roko prišel blizu nekemu konju, ki je zagrabil za prste Fajdigove desnice. Prste je konj dobesedno odgriznil in jih požrl. Fajdigo so prepeljali v bolnišnico.

Precej huda nesreča se je dogodila mlinarjevemu bratu Alojzju Tementu v Zdobovih blizu Ptujja. Mlel je svoje žito v bratovem mlinu. Pri mlinemnem kolesu je hotel nekaj popraviti, pa ga je kolo zagrabilo za roko. Kričnil je na pomoč. Domači so kolo ustavili. Alojz je imel hude poškodbe: roko zlomljeno, prsni koš hudo stisnjen in na desni strani glave globoko vdrtino. Hitro so ga prepeljali v ptujsko bolnišnico, ker je njegovo življenje v nevarnosti.

Mariborski gledališki namestnik Babšek je padel med predstavo v globino odra in je pri tem dobil precej veliko zevajočo rano na glavi. Obledel je nezavesten in so ga prepeljali v bolnišnico.

Za kmečka dela na Spodnjem štajerskem je šef civilne uprave izposloval pri nemškem notranjem ministru nad milijon mark kredita.

Koroška pokrajinska ženska voditeljica je obiskala nekatere gorenjske kraje. Ustavila se je med drugim tudi na Brezjah, v Trzinu, na Bledu in na Jesenicah. Ustavila se je tudi v Kropi, kjer je odprla nov urad ženskega društva ter je spoznala tamkajšnje ženske pri delu ob nakovalu in žebelniki obrti.

Zaradi nepredvidnosti je umrla blizu Celovca gospodinjstva pomočnica Marija Mudelbacherjeva. Zvečer ni dovolj dobro zaprla plinske pipe. Ponoči je uhajal plin in zjutraj so jo našli mrtvo. Vsaka pomoč je bila zaman.

Francie Jammee:

Rožica

Roman o šepasti deklici

Babica d'Anis je drobna, gubasta in rdečkasta. Na njenem nosu se vedno blestijo naočniki, celo tedaj, ko misli, da jih je izgubila. Sedi in se smehljiva kakor gluha oseba, ki hoče biti prijazna tudi do onih, ki jih ne sliši.

Napoleon se ujec Tom, stari samec z grbastim nosom in očmi, ki so sinje kakor pri lutkah, z dolgo, plavo brado in z izrazom, ki sliči atiskemu modrijanu, in drži zdaj svojemu zvestemu psu Petku predavanje v nesmielnih besedah, ki ne ganejo nikogar, niti psa samega ne. Vsi so se pri vadili tem posebnostim ujca Toma, ki ni samo velik botanik in pravi pesnik, temveč prav tako tudi velik čudak.

III.

Popoldne, ko so prišle prijateljice, hoče Rožica, da zaplešejo. Nekaj ganljivega in milega je v tem, ker sama igra klavir in se raduje ob zabavi, ki je njej sami odvzeta. Z Rožico in Luce je tukaj deset mladih deklic. Gospe so zaposlene z vezenjem in kvakčanjem. Ujec Tom pa bi rad, preden se bo vrnil k svojemu mikroskopu, pregledal te bele plese (katerih zavoji ga spominjajo na čase zvoncev), in gledal, kako se ti nerazcveteli ženski popki kretajo po tem ogromnem salonu pred neim pogledom teh, ki so preživi in zamračeni portreti onih, ki so n-koč čutili, kako jih »Sanjarije« žgo v dušo ali v ustne.

Rožica najraje spremlja oni ples, pri katerem se z največjo ljubkostjo in morda tudi z največjim hrepenenjem dviga in spušta slonokoščeni lok mladih nog. To je tisti par de quatre, kjer dve plesalki, druga drugo objemajoč, plešeta vzporedno naprej, kakor da bi ju premikala ista ekladnost in ista raz-

burljiva neodločnost in se tako družita v neko dvojno, ljubko in fantastično bitje. Ne bi mogel trditi, da je prelest tega plesa, pri kateremu se polahko dvigata in padata (zdaj zastavljani: in spet spuščeni) dve koleni dveh nedolžnih deklic — kot neko predobčutje strasti, ki bo prišla. Rekel bi, da je to neka božanska vprega, ki jo kreta sam Amor z nevidnimi uzdami iz jorgovana.

...Luce pleše s Korallijo, Mariquita s Kristino, Yvonna s Françoise, Marija z Marijo. Gracioza pa sedi blizu ujca Toma.

Ko zamirajo poslednji akordi, ko še drhti duša klavirja in mladih deklet, vetopi Mariquitin brat, Johannés Arnoústégny, pozdravi gospe d'Anis in tetko des Arbaillies in da roko uju Tomu, ki se mu nasmehe.

Tri in dvajset let ima. Po očetu je Bask, po materi, ki je bila iz rodbine d'Elgoriaza, pa španskega pokolenja. Mati mu je umrla mlada, lahkomiselna in ljubka. Johannés jo je poznal v toliko, da si jo je mogel kdaj pa kdaj predočiti. Bilo mu je, kakor da jo vidi, tanko kot ostrino bodala, lahko in hitro ob času, ko je šla na kak ples. Izpod stare čipkaste mantille so ji silili lasje, ki so bili bolj črni od noči in ožarjeni s kamelijami. Sklanjala se je nad zibelj svojega malega dečka, boljščala vanj s pogledom, ki bi ob najmanjšem povodu vzplamtel do besnosti in mu govorila s svojim trpkim in sladkim glasom, ki je epominjal na španske zvonoce.

»Johannés moj, še razboritejši boš kakor jaz!« Pri tem se je smejala. Dete pa je z na pol zaprtimi očmi videlo, kako so se vrata spet odprla in kako ob svitu plamenik, ki sta ju držali sobarici, drobni v svitu čevljevih dvojica, nog, vitkih ko pri erini.

Od svoje matere je podedoval Johannés lepoto, nagnjenost za igre in ples. Njegova polna in obrbita lica, njegov neoporečni smeh, njegove zelene oči, njegov rimski nos, njegovi lasje, polni sinjastih odsekov, njegova polt, ki je sličila pozlačeni koži — vse to je izpričevalo njegovo plemenito poreklo. Nihče ni znal kakor on z vrbovo palico v roki za-

gnati in odbiti težke žoge z enega zidu na drugi na irunskem igrišču.

...Tako se je tudi ujec Tom takoj obrnil k njemu:

»Johannés? Bi hotel zaplesati hottu?«

Vsi so umolkli. Rožica pa, ki je zdajci kar na lepem prebledela, tako da jo je mati vprašala, če ji je slabo, je pristopila h klavirju.

Ker je Mariquita Arnoústégny izjavila, da ne more, je vstala Luce d'Arthuria.

S strelco rožnega hijacinta v lasih, divna in omamna v svojem kratkem krilu, ki je razodevalo njene oble noge, zavite v nogavice bronzaste barve, je Luce d'Arthuria stala pred Johannésom Arnoústégnyem. Ritem je najprej zaostal, potem pa obvaldal oba. Roke se dvigajo in zvijajo nad dvignjeno glavo in trkljajo kot kostanji. Luce pomaleem pridviga desno nogo, kakor da bi se hotela povzpeti na prvo stopnico nekega zračnega stopnišča, in mrši obrvi. Njene oči (ki so črne ko jagode zobnika) se širijo od opojnosti ritma, katerega oglušuje edino kitara, ki jo je Mariquita snela s etene. Temne zenice se širijo in tako žare, da naposled dobivajo divji izraz.

Johannés se dolgo ziblje, potem pa prigrabila koleno pred njo in kakor da jo preklinja, prav kot dela mafador pred mladim bikom, prej ko ga napade.

Ko odhaja od klavirja, s cvetom belega hijacinta v lasih (kakor sonce pod snegom), gre Rožica, opirajoč se na svojo palico, bolesto skozi saloon.

Poziva prijateljice, naj pokusijo, kar je pripravila. Luce ji proži roko in ji nežno pravi:

»Veš, da je malo zoprotno plesati neprestano hottu ali fandanzo z gospodom Johannésom.«

Rožica se na to komaj nasmehe in boža s svojimi nežnimi prsti temno školkjo, ki jo delajo gosti lasje Luce.

Johannés se zahvaljuje Rožici, ker je tako dobro spremljala ta ples. Ona zardi in ponudi mladencu rujnega vina, ki ga je do roba nalila v kri-

stalni tulipan.

»Mene si pa pozabila?« pravi ujec Tom, ki se smehljiva ob Johannésu.

»Oh!... Dragi ujec... Nisem... kako naj bi tebe pozabila... Ljubi ujec Tom?... Kako je z rastlinami, ki epe?«

»No, pa pridite, otroci, da jih vidite!« Živahno pravi ujec Tom. In mlade deklice takoj poskočijo kličoč: da, da, da! Tako ščebetajo vrabci v maju, ko jih vonj razcvetlih lilij po vrteh poziva, da gredo v svoja, z mahom obložena gnezda.

O, ščebetanje ptic in mladih deklet, plapolanje njihovih kril in halj na dencah trestkovih grmov, ob katerih, tako bi del, že vidiš cvetje, ki se mu bo osulo listje, nabreklo od sokov, ko po grmovju že drhti biserje srobotovih cvetov!

Laboratorij, ali bolje rečeno, rastlinjak... ali še bolje: kočja strica Toma — kakor ji pravi njegova sestra Virginija — stoji v tihem zakotju parka. Tu je vse tiho in mirno, samo kdaj pa kdaj se začuje trkanje žolne, topi zvok vervece, žir, ki pada na tla. V vlažni toplini tega tatišja, ki ga je Rožica, ko je bila še majhna, primerjala z nekim draguljem iz »Tisoč in ene noči« trepeta skrivnostno rastlinja. To je kraj, ki zahteva zbranost. In še danes se primeri Rožici prav tako kakor tedaj, ko je bila še otrok, da prišati korak in da zastavi dih, ko v ujetvi odsotnosti stopi v ta rastlinjak... kakor da se boji, da se bo nenadoma proti njej izvil kakor kača kaka temna praprota Miza je tam in na njej mikroskop, v katerega je včasih gledala. Drobna so zrnca cvetnega prahu kakor oni svetovi, ki se razkrivajo v kaosu kaplje vode... Nekatera vlakcenca so podobna gozdu gob v puščavi... Tukaj so tkiva, ki so podobna čebeljvem satju, ki so složena divno in na vse mogoče načine in imajo vsajene kristale, iz katerih se zdi, da struji jamska svetloba, tkiva, ki so škrlatna, črna, vijoličasta, rdeča, sinja tkiva, iz katerih bi se lahko škala Pepelkina halja. Ah, le kako naj bi se v Rožici ne zvarila ta nežna duša, ko je gledala vse finoče teh cvetov? (Dalje.)

Zopetna naselitev ozemlja, ki so ga zapustili Nemci

»Emona«, zavod za poljedelstvo in nepremičnine v Ljubljani, objavlja glavne pogoje, ki urejajo oddajo v zakup hiš in posestev, od koder so se izselili Nemci.

Nacht družbe »Emona« je vpostavitve malih posestev, kar pa zahteva dolga proučevanja tudi zaradi preureditve kmetij: medtem je »Emona«, da bi olajšala položaj kmetov in priseljencev, ki nujno čakajo na dodelitev hiše in zemljišč, sklenila dodeliti jim to v zakup pod izredno ugodnimi pogoji.

Prednost bodo imele družine, ki so vajene kmečkega dela, vendar pa je tudi prostora za gozdne delavce, ki potrebujejo samo hišo z malim vrtom, za trgovce, za obrtnike itd., ki bodo brez dvoma imeli priliko uveljaviti se s svojim delom.

Vsem, ki so že predložili prošnjo, so bila že poslana povabila, da se predstavijo v vasi, ki so si jo izbrali, in če bi tega povabila ne bili prejeli, se bodo kljub temu lahko predstavili v uradu v Kočevju, da se bodo potem podali na kraj, kjer se želijo naseliti.

Takoj se bo izvršila dodelitev hiše v razmerju s številom družinskih članov in obsežnostjo gospodarstva, ki se želi ustanoviti: za hišo je določena zelo nizka zakupnina, ki je začasnega značaja. Ob izročitvi hiše se sklene zakupna pogodba za kmečko gospodarstvo z obvezo, da se bodo dodelile njive tekom meseca aprila, travniki in pašniki pa tekom maja v razmerju z delovno močjo družine in obsežnostjo kmečke hiše.

Tisti, katerim bodo zaradi sestave njihove družine in ker se pečajo s kakim drugim poklicem, dodeljena zemljišča samo v malem obsegu in sicer največ do dveh hektarjev, bodo plačali malo zakupnino za hišo in razen tega zakupnino v naravi za zemljišče.

Tisti pa, ki bodo prejeli v dodelitev več zemljišč kakor v tej izmeri (njiv, travnikov in pašnikov v skupni izmeri več kakor dveh hektarjev) bodo morali plačevati samo zakupnino v naravi, določeno za ta zemljišča, medtem ko se jim bo, začasno določena zakupnina za hišo odobrila. S tem se daje prednost številnim družinam in olajšave za ustanovitve izdatnih kmečkih gospodarstev.

Pri zakupih trgovskih in obrtnih podjetij se bo zakupnina hiše prištelila k zakupnini od zemljišč, ki se bodo zahtevala.

V vednost in ravnanje interesentov se objavlja zakupnina v naravi za vsak hektar, določena za posejana zemljišča z žitom, kjer mora zakupnik izvršiti le še malo dela, odnosno za zemljišča za pomladno setev, katerih zakupnina je preračunana na podlagi pridelka v krompirju. Za travnike in pašnike se bo določila ob izročitvi primerne zakupnina v razmerju z njihovo donosnostjo.

OKRAJ KOČEVJE

Žito: Najmanj 3 kvintali, največ 6 kvintalov.

Krompir: Najmanj 3 kvintali, največ 6,5 kvint.

OKRAJ KOČEVSKA REKA

Žito: Najmanj 1,5 kvintala, največ 3 kvintali.

Krompir: Najmanj 1 kvintal, največ 4 kvintali.

OKRAJ MOZELJ

Žito: Najmanj 1,5 kvintala, največ 3,5 kvintala.

Krompir: Najmanj 1 kvintal, največ 4,5 kvintala.

OKRAJ KOPRIVNIK

Žito: Najmanj 1,5 kvintala, največ 3 kvintali.

Krompir: Najmanj 1 kvintal, največ 4 kvintali.

OKRAJ ČRNOMELJ

Žito: Najmanj 1,5 kvintala, največ 4 kvintali.

Krompir: Najmanj 1 kvintal, največ 5,5 kvint.

OKRAJ STARI LOG

Žito: Najmanj 1,5 kvintala, največ 2,5 kvintala.

Krompir: Najmanj 1 kvintal, največ 3 kvintali.

Tisti, ki želijo dodelitev hiše in zemljišč, morajo upoštevati sledeča določila:

Tutte le ciambelle riescono col buco usando
Lievito BACKIN
Vsak šartelj mora uspeti pri uporabi Dr. OETKER-jeve pečilnega praška "BACKIN"

O. A. OETKER S. A. MILANO - V. Monte S. Genesio, 2

1. Morajo se požuriti, ker je hiš samo omejeno število in je število prosilcev mnogo višje.
2. Morajo prinesiti s seboj vse orodje, sredstva in semena, s katerimi razpolagajo.
3. Ako želijo postati lastniki posestva, si morajo že sedaj izbrati posestvo, ki ga smatrajo za najbolj primerno po svojih gnočnih in delovnih možnostih.
4. Tekom aprila se bodo pričela velika gozdna dela: zaradi tega naj zakupniki razmislijo o primernosti naselitev v kraju, kjer bi si lahko preskrbeli tudi izvenkmečko delo.

»Emona« je ukrenila vse potrebno za čim večjo in vsestransko pomoč v dobi setve, da bodo družine dobile iz zemlje, kar je potrebno za življenje.

Nacht zakupne pogodbe se lahko pogleda v uradih družbe »Emona« v Ljubljani in v Kočevju ter pri okrajnih uradih »Emona« v Kočevju, Mozlju, Koprivniku, Črnomlju, Kočevski reki in v Starem logu, kakor tudi pri gospodih župnikih raznih vasi.

Obvestilo bolnikom, ki bi radi v ljubljansko bolnišnico

Splošna bolnišnica v Ljubljani prosi vse občane v Ljubljani pokrajini, naj obveste svoje občane, da se sprejemajo v bolnišnico bolniki le pod sledečimi pogoji:

1. S seboj morajo prinesiti predpisano bolnišnico nakaznico — člani bolniških blagajin;
2. Potrdilo o zaposlitvi — javni nameščenci;
3. Plačila nezmožni — ubožno spravičilo z izrecno pripombo, da je plačilo zavezanec (oče, mati, užitekodajalec) nezmožen plačati oskrbne stroške;
4. Vsi ostali pa morajo položiti primeren depozit (za en dan 15 lir).

Šport

Nekaj zanimivosti iz italijanskega prvenstva

Zadnje nedeljske tekme v najvišjem razredu italijanskega nogometnega prvenstva so se končale skoraj stodstotno tako, kakor so pričakovali. Na pragu zadnje tretjine pa se v dosedajnem razvoju borbe za naslov prvaka kažejo nekatere zanimivosti, ki jih je vredno mimogrede omeniti:

Torino, ki si je z zaporednimi zmagami v zadnjih kolih priborilo izvrsten vodilni položaj v tabeli, je moštvo, ki je odšel na tujih tleh največkrat zmagalo. Kot gostje so Torinci zmagali štirikrat Roma trikrat kakor Bologna in Juventus, Venezia, Atalanta, Triestina in Ambrosiana po dvakrat. Prvo mesto v domačih zmagah pa pripada Veneziji z 8 zmagami. Sledijo ji Torino, Roma, Liguria, Milano in Lazio s 7, Genova, Bologna in Fiorentina s 6, Moštvo, ki je na tujih igriščih doseglo največ remijev, je Genova, ki je neodločeno končala 7 tekem, sledijo ji Roma, Venezia in Ambrosiana s po 5. Največ neodločenih izidov na domačih tleh so dosegli Triestina, Livorno in Napoli (po 5).

Najboljši kolidnik ima Venezia: 1.81. Sledijo ji Roma z 1.77, Torino in Genova z 1.52, Bologna 1.36, Lazio 1.35, Milano 1.17, Juventus 1.06 in Atalanta 1. Vsa druga moštva imajo kolidnik manjši od 1. Zanimivo pa je razmerje golov, zabitih in sprejetih na tujih tleh. S tega vidika pa ima samo Torino boljši kolidnik od 1 (14:13). Romin kolidnik je 1 (14:14), vsi ostali pa imajo manjšega od 1.

Na tekmi Fiorentina-Ambrosiana je bil posebno uspešen, kakor smo že zabeležili, igralec Gel. Zabil je sam 3 gole. S tem se je uvrstil kot 10. v vrsto igralcev, ki so v tem prvenstvu zabili po 8 golov v eni tekmi. Njegovi predhodniki so znani Piola (celo dvakrat), Boffi (Milano), Amadei (Roma), Conti (Genova), Passinati (Triestina), Reguzzoni (Bologna), Fabbri (Atalanta), Neri (Modena) in Pisa (Lazio).

Najuspešnejši strelci so bili dosedaj Boffi (Milano), ki je zabil 18 golov, Piola (Lazio) 14, Lushta (Juventus) in Pisa (Lazio) 11, Amadei (Roma) in Gabetto (Torino) 10 ter Biazatti (Bologna) 9.

Z odra je padel neki zidar prejšnji teden. Bil je nameščen kot zidar na neki zgradbi v Knez Mihajlovi ulici. Padel je s petega nadstropja in se seveda takoj ubil.

Tri milijone dinarjev so pred nekaj dnevi razdelili pododbori zimske pomoči v različnih okrajih po Belgradu. Denar je bil razdeljen najsiromašnejšim kot zimska pomoč.

Velik govor po radiu je imel v nedeljo predsednik srbske vlade general Milan Nedić. V svojem govoru je pozival Srbe k miru, redu in delu.

Gradbeni material ni dovoljeno prodajati v Banatu brez posebnega dovoljenja, tako je odločil okrajni načelnik.

Iz Srbije

Akcijsko društvo za hotelsko industrijo je bilo ustanovljeno v Belgradu. Kapitala ima tri milijone dinarjev, njegov namen pa je, da odpira nove hotele, restavracije, bare, gostilne, delikatesne trgovine, veliko trgovino za alkoholne pijače na debelo in podobno.

Tehnični oddelek pri okrajnem načelnstvu v Paračinu je bil z rešitvijo finančnega ministra prenesen v Jagodino in bo spadal pod jagodinski okraj.

Zganje iz sladkorne pese smejo kuhati oni, ki jim je pesa ostala neizkoriščena. Tako pravi posebna uredba, ki je izšla te dni.

Vsi vrtni za zelenjavo. V zvezi z uredbo o dirigiranem gospodarstvu je naša občina izdala nalog, da se to pomlad mora obdelati sleherni količec vrtov in dvorišč. Občina sama bo tudi preskrbela zadostno količino najrazličnejšega semena za zelenjavo. Gojiti po dvoriščih in vrtnih cvetle je najstrožje prepovedano. Organi mestne občine bodo nadzirali, kako so obdelani posamezni vrtni in dvorišča.

Dobro uspeh učiteljskega v Aleksincu. Prvo polletje na učiteljski šoli v Aleksincu je končano. Uspehi, ki so jih dijaki in dijakinje pokazali pri izpitih, so prav dobri. Vseh učencev je 380.

Posvetovalni odbor ministrstva financ. Nov pravilnik, ki ga je izdal finančni minister, uvršča posvetovalni odbor v finančnem ministrstvu. Njegova naloga bo, da proučuje racionalno štednjo v državnem gospodarstvu, kakor tudi štednjo pri raznih podrejenih samoupravnih telesih, dalje zadeve javnega prometa in metode ekonomske racionalizacije, obnove zemlje in končno vsa vprašanja splošnega finančnega značaja. Odbor ima lahko poleg predsednika še 18 članov, delo je pa častno in tudi ne plačano.

Tekstilno robo, ako jo ima kdo kaj več na zalogi, bo moral prijaviti Centrali za tekstilije. Večinoma so vse zaloge že natančno popisane.

Novo porodnišnico je dobil Belgrad. Mestna občina je namreč prevzela bivši sanatorij »Zivkovič« in ga spremenila v porodnišnico. V novi porodnišnici bo lahko hkrati 70 porodnic. Obenem so odprli v domu tudi posvetovalnico za matere.

Prijave za vojno škodo. Že dalj časa Belgradjani prijavljajo vojno škodo, ki jo je kdo moral pretrpeti. Do zdaj je že preko 20.000 prijavi. Z vsako posebej se bo bavilo sodišče.

Gibanje prebivalstva v Belgradu za l. 1941. se da razbrati iz podatkov vseh matičnih uradov vseh veroizpovedi, ki so zdaj na razpolago. Po teh podatkih je preteklo leto prišlo na svet 2318 otrok, umrlo je pa vsega le 1944 oseb, kolikor imajo to zabeleženo matični uradi. Porok je bilo v vsem preteklem letu 2259, kar je presenetljivo mnogo.

Skupino kvartačev je pri njihovem sicer prepovedanem poslu zasledila belgrajska policija. Kaznovali so jih takoj eksemplarno in vsa grupa je odšla namesto karte metat — ki dat sneg e cest.

Promet preko Save in Donave bodisi z Zemunom kakor tudi s Pančevom je zopet odprt. Ledu ni več in s početkom marca so uvedli spet reden promet preko obeh rek bodisi s splavi kakor tudi z ladijami, ki vozijo v Pančevo.

Arbitrirani nadzorniki. Mestna policija je v Belgradu arbitrirala dva ugledna nadzornika centrale za kože in kovino. Možakarja sta prodajala za svoj žep blago, ki sta ga zaplenila. Zgubila bosta službo in nekaj časa sedela.

Premiero smo zopet gledali v belgrajskem gledališču. To pot so prvič zaigrali »Izbiraličice«, komedijo v treh dejanjih s petjem, ki jo je napisal Kosta Trifković. Dobro je uspela. Teater Belgradjani zelo ljubijo in človek e težavo dobi kdaj kako vzornico. Uprava gledališča se pa tudi trudi, da bi ljudem ustregla, in ne brez uspeha. Letos ima repertoar nekaj prav dobrih del, tako Veselinovičev »Džido«, nekaj dobrih komedij, baletov in podobnega, poleg tega pa tudi nekaj oper, tako »Cavalleria rusticana«, »Figarova ženitev« in »Tosca«. Novo Gledališče, ki bi moralo biti dogotovljeno že v decembru preteklega leta, še zdaj ni gotovo in bomo morali čakati še nekaj časa.

Zelenjave bomo na spomlad in poleti imeli dovolj, saj pravijo časopisi, da bo zelenjava letos v Srbiji rasla na 60.000 hektarjih zemlje.

Reorganizacija sanitetske službe v Belgradu je na vidiku. Po načrtih je predvideno, da bodo vse belgrajske poliklinike koncentrirane in da bo administracija popolnoma odvojena od praktične medicine.

Polijski čas v Valjevu je bil podaljšan s prv. marcem. Zdj se smejo meščani zadržati na ulici do 8. zvečer, dočim so se prej emeli samo do 7. zvečer.

Obrtni tečaji so se začeli na Kolarčevi ljudski univerzi. S temi tečaji hočejo povzdigniti posebno nekatere manj uveljavljene panoge obrti, med drugim tudi pletarstvo.

Gradbeni odbor pri belgrajski mestni občini je bil imenovan. Predseduje mu arhitekt dr. A. Borisavljevič.

Ljubljana

Koledar

Danes, petek, 27. marca: Marija 7 žalosti. Sobota, 28. marca: Janez Kap.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marijin trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska c. 20; mr. Bohinec ded., Cesta 29. oktobra 31.

Umetnostna razstava v galeriji Obesnel je podaljšana, na kar vljudo opozarjamo one, ki si je doslej še niso mogli ogledati. V nedeljo se nepreklicno zaključa.

Sprememba naziva poš. Moste pri Ljubljani in Vič. S 1. aprilom t. l. se spremeni naziv poš. Moste pri Ljubljani v Ljubljana 10, poš. Vič pa v Ljubljana 11.

Vračanje vreč za moko. Vsi trgovci in zavodi morajo vse vreče, ki so od 5. marca dalje dobili v njih moko od mestnega preskrbovalnega urada, zanesljivo vrniti od 20. t. m. do 1. aprila, drugače jim bodo vreče zaračunane po nižji ceni. V ponedeljek, 30. t. m., naj v Vidmarjev skladišču v Gradišču vrnejo vreče trgovci in zavodi z začetnimi škrkami od A-J, v torek 31. t. m. oni od K-O, na veliko sredo 1. aprila pa oni od P do Z. Nadalje bo pa mestni preskrbovalni urad sprejemal vreče v navedenem skladišču samo vsak torek od 14. do 17. ure od strank z začetnicami A-L in samo vsak petek od 14. do 17. ure od šrke M-Z.

Več opremljenih sob zlasti sredi mesta z eno, dvema ali tremi posteljami ter s souporabo kopalnice še vedno nujno potrebuje mestno gospodarstvo za oficirje in uradništvo. Zato spet prosimo, naj vsi, ki imajo primerne sobe, upoštevajo veliko potrebo ter jih takoj naznanijo mestnemu glavnemu vložniku na Mestnem trgu št. 27, v sobi na levi strani veže, torej v hiši za vodnjakom.

Oglejte si lepo izbiro

keramičnih predmetov

v Pap'rnid Ljudske knjigarnice v Ljubljani
Pred Škofijo 5 in „Nižman“, Miklošičeva cesta 5

Preglavice pri izbiri velikonočnih daril nam že naznanjajo bližnjo Veliko noč, saj bomo letos z večino morali prav zelo omejiti svojo darežljivost. Mnogo se jih bo odločilo za praktična darila, vendar pa moramo zabeležiti tudi zelo razveseljivo pojav, da bo letos za pirhe prav mnogo knjig. Nad vse častna za ves narod je pač pohvala knjigararjev, da ljudje navzlic splošnim omejitvam vendar pokupijo izredno mnogo dobrih knjig. Razni krogi se namreč zavedajo, da cene slovenski knjigi rastejo kot pač vsem drugim, predvsem pa vsem življenjskim potrebščinam. Po nakupovanju novih in po iskanju antikvaričnih knjig pa lahko sodimo, da nam je dobra knjiga življenjska potreba. Po naraščanju cen knjigam se pa lahko tudi prepričamo, da dobra slovenska knjiga nikdar ne izgubi svoje vrednosti ter je zato priporočljiva tudi za nalaganje prihrankov. Med lepe in dobre slovenske knjige so pa strokovnjaki v prvi vrsti prišli predvsem monumentalno »Arhitecturo perennis«, saj je to veliko delo priporočil tudi kritik Božidar Borko, da se dviga nad čas ter bo ta knjiga mogla zanimati tudi znanec. Bolj skromni bodo pa dali za pirhe prelepi album »Ljubljana« z izbranimi slikami našega mesta, ki so jih napravili naši najodličnejši fotografi umetniki, besedilo je pa napisal naš sloviti umetnostni zgodovinar univ. prof. dr. France Stele tako, da tako lepe razprave o Ljubljani prej gotovo nismo imeli. Ta album je izšel tudi v večjezični izdaji, kjer je tudi italijanski prevod. Kdor si hoče torej zagotoviti veliko-nočno darilo res trajne vrednosti, naj si takoj zagotovi to ali ono knjigo, ker ima mestni kulturni osek v Turjaški palači na Napoleonovem trgu samo še po nekaj izvodov v zalogi.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Petek, 27. marca ob 15: »Lepa puštolovščina«. Izven Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Sobota, 28. marca ob 17:30: »Človek, ki je videl smrt«. Izven. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol.

Nedelja, 29. marca ob 14: »Jurček«. Mladinska predstava. Izven.

Ob 17:30: »Zaljubljena žena«. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.

Ponedeljek, 30. marca: zaprto.

Opera:

Petek, 27. marca: Zaprto (generalka)

Sobota, 28. marca ob 17: »Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron«. Izv. Znižane cene od 15 lir navzdol.

Nedelja, 29. marca ob 11: »Indija Koromandija«. Premiera mladinske operete. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol.

KONEC GREENEJE V

B. S. van Dine

KRIMINALNI ROMAN

27

»Jaz naj tu poslušam nesramnosti tega lopovalec! je besnel Rex in kazal s tresočim se prstom proti Heathovu presenečenemu obrazu. Kletev in zmerjanje je bruhalo iz njegovih trepetajočih ust. Njegova besnost je preselila vse meje.

Ne vem, kaj bi se bilo tedaj zgodilo, če ne bi bil nenadno vstopil Von Blon in prijel Rexa za rame.

»Rex,« je dejal mirno, kakor ponavadi. »Pamet, pamet! Vi vendar razburjate Ado.«

Rex je pri priči umolknil, vendar je bil njegov pogled še vedno ves divji. Otrsel je z rame doktorjevo roko in se obrnil k njemu:

»Kaj vas briga to?« je sikal. »Zakaj se mečavate v naše stvari in prihajate sem, kadar vas nihče ne kliče? Ohromelost moje matere ni nič drugega kot vaš izgovor. Tisočkrat ste že povedali, da je neozdravljiva, pa še prihajate, prinašate zdravila ter pišete recepte. Ne mislite, da sem tako neumen. Prav dobro vem, čemu prihajate. Zaradi Sibile! Donosen posel za zdravnika, lep kupček denarja...«

Namah je odnehal. Njegove oči pa so bile še vedno zaprčene v Von Blona

in še bolj mu je obraz potegnilo skupaj.

Končno je požugal s prstom in odgovoril s še ostrejšim glasom:

»Pa Sibilinega denarja še nimate dovolj in zato delate na to, da bi ga še kaj podedovala! Da, da, tako je. Vi ste storili vse to. Vi ste tisti, ki je prijel za Chestrov samokres in vi ste preskrbeli ključ od hišnih vrat. Vi, vi ste tisti!«

Von Blon se je grenko nasmehnil in zmaljal z glavo. Bil je težaven trenutek zanj, toda obvladal ga je dočela.

»Pridite sem, Rex,« je dejal z glasom, kakršnega ima človek, ki hoče pomiriti otroka. »Govorili ste malo preveč!«

»Kaj, res?« je kričal Rex in oči so se mu nekam čudno posvetile, kot norcu. »Vi ste vedeli, da je imel Chet samokres. Videli ste ga, ko sta poletela s Chetom skupaj taborila. Tako mi je dejal Chet nekaj dni po Julijini smrti.«

Zdelo se je, kakor bi mu oči hotele skočiti iz glave njegovo suho telo pa da zvijajo silni krči. A prsti so še naprej mečkali rob jopiča.

Von Blon se je spet približal Rexu,

ga prijel z obema rokama za rame in ga stresel:

»Dovolj, Rex,« To je bilo že kar povelje. »Če boste tako nadaljevali, vas bomo morali dati na opazovalnico!«

Odločne besede so rodile takojšen uspeh. Rex je preplašeno pogledal Von Blona in se brez upiranja dal odvesti iz sobe.

»Lep vzorec je ta Rex!« se je počutil Vance, toda vi, gospod narednik, ne smete tako ravnati z njim!«

»Ne morete zanikati, da dečko marsikaj le ve. Prebrekati hočem svo njegovo sobo, da iztaknem samokres.«

»Zdi se mi preslaboten, da bi bil zmožen takšnih dejanj. Sicer je mogoče, da ga včasih mine potrpljenje, da dvigne roko nad koga, toda nemogoče je, da bi mogel s preudarkom izvesti kak temu podoben načrt ter si izbrati za to najprimernejši trenutek.«

»In vendar njegovo razburjenje lahko rodi marsikaj!«

»Morda se boji, da tisti vztrajni strelec prihodnjice njega ne vzame n. muho.«

»Če tisti skrivnostni strelec res živi, bi pač imel zelo slab okus, če si ne bi nje izbral,« je odvrnil Heath, ki je bil še vedno vznemirjen zaradi priimka, ki mu ga je bil dal Rex. Nekaj minut pozneje je prišel Von Blon nazaj.

Na njegovem obrazu so se še vedno poznali sledovi globokega razburjenja.

»Zdaj sem Rexa pomiril,« je dejal, »na ta način, da sem mu dal narkozo. Spal bo nekaj ur in ko se prebudi, mu bo žal, še nikdar ga nisem videl tako

raztogotenega. Je nenavadno živčen in občutljiv človek in brž izgubi oblast nad samim seboj. Nikdar pa ne postane nikomur nevaren. Morda je kdo od vas, gospodje, z njim postopal preveč trdo?«

»Vprašal sem ga, kam je skril samokres,« je dejal Heath v zadregi.

»Seveda,« je vzkičnil Von Blon očitačje, »z Rexom mora človek postopati previdno. Sicer pa tudi ne razumem, kakšen vzrok ste imeli, da ste ga kaj takšnega vprašali. Pa ga vendar niste osumili, da je sodeloval pri zločinu?«

»Povejte mi, doktor, kdo je bil tisti zločinec, in jaz vam bom povedal, koga ne sumim,« je dejal Heath bojevit.

»Zal mi je, da vam tega ne morem povedati,« je odvrnil Von Blon, »lahko pa vam zagotovim, da Rex prav gotovo ni sokriv zločina. Za njegovo duševno stanje bi bilo to le nekaj pretežkega.«

»Že, že, na tak način se izgovarjajo skoraj vsi zločinci iz visoke družbe.«

»Ne morem razpravljati z vami,« ga je zavrnil očitačje Von Blon, »potem pa se obrni k Markhamu ter dejal: »Nesmiselna obdolžitev Rexa me je zelo začudila, toda, ker narednik prizna, da ga je obdolžil, si je njegove besede kaj lahko razložiti. Če obtožis koga drugega, na nek način samega sebe braniš Rex je skušal sum zvaliti name. To mi ne ugaja, kajti dobra prijateljica. Ubogi Rex!«

»Dovolite, gospod doktor, ali je potem res,« je posegel v razgovor Vance,

»da ste videli Chestrov samokres za časa poletnega taborjenja? Ali pa si je ta dečko zaradi lastne obrambe morda izmislil še kaj drugega?«

Von Blon se je ljubeznivo nasmehnil in zdelo se je, da se je za trenutek zamislil.

Andrejčkov
Jože

Žalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

496.

Ker je že težko govoril, mu je Hoaksla podprl glavo. »Tista bela moža,« je čez čas začel Indijanec, »sta se pred nekaj dnevi priklatlila v naše gozde, nam kradla najlepše konje in nam delala veliko škodo. Veliko naših ljudi sfa pomorila...«

497.

»...Mojega očeta, najmodrejšega v rodu, sta za peče obesila nad mravljišče, da je žalostno poginil. Nocoj smo jih pa zasačili in sklenili, da jih bomo živa žgali, jima polegnilil kožo z glave, razparali trebuh, ko...« Zdaj mu je zaslala beseda — in ni se več ganil. Bil je mrtev.

498.

Mrtvega poglavarja sta Viljem in Hoaksla odnesla h skali, ga položila v volino in zadelala odprlino z vejami. O onih begunih niso zvedeli nič, razen da sta bila konjska tatova... Danili se je že začelo, ko so se vrnili vsi trije v dolino. Čudni nočni sprehod je bil končan.

Kako je Galilei odkril Jupitrove satelite

članek, ki ga je o tem sam napisal v beneški reviji »Nuntius Sidereus« leta 1610

Večkrat je bilo v zadnjem času že objavljeno, kako se v Italiji pripravljajo na proslavo tristoletnice smrti slovitnega zvezdoslovca Galileja Galileja. Pri tej priliki je italijanski profesor G. B. Lacchini smatral za uместno vsaj za hip poklicati v spomin kako je Galilei odkril satelite planeta Jupitra. Sloviti zvezdoslovec je prvič to sporočil leta 1610 v znanstveni reviji »Nuntius Sidereus«, ki je izhajala v Benetkah. Članek je še isto leto izšel tudi v Frankfurtu. Galileo Galilei je tedaj napisal o svojem pomembnem odkritju nekako takole:

V prvih jutranjih urah 7. januarja leta 1610 sem opazoval z daljnogledom zvezde ter pri tem svoj aparat nameril na Jupitra. Bil je to boljše vrste daljnogled in ne več tisti, moj prejšnji, elabši, ki si z njim zvezd nisem mogel ogledati zadosti od blizu. Tedaj so se pojavile pred mojimi očmi tri, sicer majhne, a izredno svetle zvezdice. Čeprav sem bil prepričan, da spadajo v vrsto stalnic, so se mi vendar zdele zelo čudne, to pa zaradi tega, ker so bile vse tri v ravni črti, vzporedni z ekliptiko laždi svetlejša kot pa so bile druge v bližini. Dve šteta bili na vzhodni, ena pa na zahodni strani Jupitra. Tista, ki je bila najbolj proti vzhodu, ter ona na zahodni strani Jupitra, sta se mi zdeli morda za spoznanje večji. Zelo malo sem se zanimal za to, koliko so te svetle zvezdice oddaljene

od Jupitra. Smatral pa sem jih, kakor sem že dejal, za zvezde stalnice.

Nekaj dni pozneje, ko sem spet nastavlil svoj daljnogled na zvezdno nebo, pa sem ugotovil, da okrog Jupitra krožijo štirje sateliti. Naslednjo noč, t. j. v noči od 8. na 9. januarja leta 1610, sem opazil na zahodni strani Jupitra tri zvezde, ki so bile približno enako svetle. Če naj bi bile tiste svetle zvezdice, ki so stopile tako jasno pred moje oči, res zvezde stalnice, kakor sem prej mislil, potem bi se bil moral Jupiter v času med prvimi in drugim opazovanjem sam premakniti proti vzhodu, toda račun je jasno pokazal, da Jupiter potuje v smeri proti zahodu.

10. januarja 1610 sem se prepričal, da so se te tiste zvezdice morale premakniti obenem s planetom Jupitrom. Naslednjo noč, 11. januarja pa že ni bilo zame nobenega dvoma več, da te zvezdice ne morejo bit drugega kot Jupitrovi sateliti.

Vsa pomembnost tega novega odkritja slovitnega italijanskega zvezdoslovca pa ni samo v ugotovitvi, da ima tudi Jupiter svoje satelite, svoje stalne spremljevalce, ki krožijo okrog njega, pač pa je Galilei s tem postavil nov dokaz o pravilnosti Kopernikove teorije, za katero se je prej že leta in leta zavzemal.

Zakaj nas prav za prav prevzame spanec

Spomladi smo zato najbolj zaspani, ker med hormoni in vitamini ni več pravega ravnotežja

Med najzanimivejšimi poglavji, ki se z njimi bavi biologija, je brez dvoma tisto, ki se bavi s človekovim spanjem. Sicer je spanje nekaj vsakdanjega, vendar pa dozdaj še ni bilo povsem pojasnjeno, vsaj v kolikor gre za njegove vzroke in »mehanizem«, če se tako izrazimo.

Fiziologi in kemiki so si edini v tem, da je ta pojav človekovega življenja treba pripisovati takojmenovanemu postopku »transmineralizacije«, to se pravi »selitvi« nekaterih kovin iz utrujenih mišic človekovega telesa v kri. Pri tem preseljevanju igra pomembno vlogo zlasti kalij, ki zapušča človekove mišice v trenutku, kadar se le preveč utrudijo, na njegovo mesto pa potem pride nekoliko več natrija. Sprostitvev, kakršna se pojavlja tedaj, ko človeka prevzame spanec, je neke vrste »bioelektrični« pojav.

Potreba po stanju je odvisna tudi od letnega časa. Najbolj je človek zaspan — isto velja seveda tudi za živali — spomladi. V Italiji imajo celo pregovor, ki pravi, da je april mesec najslajšega spanja. Vzrok temu je treba iskati v izgubi ravnotežja med hormoni in vitamini, spremembi, ki se vprav spomladi redno pojavlja.

Glede na spanje lahko razdelimo ljudi v dve vrsti: prvi so tisti, ki spe ponoči, oziroma vsaj čutijo potrebo po nočnem spanju, drugi pa so oni, ki smatrajo za nekaj najbolj naravnega, če spe podnevi. Med slednje moramo prištevati seveda nočne delavce, a pozabiti tudi ne smemo na tiste razumnike, ki mislijo, da res ne gre drugače, kakor da vsaj polovico noči prebijejo v kakšnem nočnem lokalu ter ob kozarcu ogrevajoče kapljice bistrijo svoj um in kujejo načrte, ki naj jim pri-

115

Odgovorila je, da bi rajši imela ono drugo svetlejšo in vedrjšo sobo. »Amen,« je rekel stric, »naredita, kar hočeta. Bom pa jaz tu notri.«

Tudi v ta del gostilne se je vrnila tišina. Luiza je stopila k oknu. Parnik iz Arone je moral biti blizu, zakaj prejšnji človek je šel proti pristanu in kmalu potem se je zaslislalo od daleč ropotanje koles. Stric je rekel Luizi, da je truden in da bo ostal v sobi.

Luiza je odšla proti pristanišču. Ustavila se je poleg bajte, ki je ovirala pogled na parnik, čigar bučanje je čula. Nenadno se je prikazal pred njo kljun parnika »San Gottardo« in se ustavil.

Luiza je spoznala moža med gručo ljudi, ki so delali velik hrušč okoli njega. Franco jo je zagledal, skočil na mostiček ter stekel k njej. Stopila mu je dva koraka nasproti. Objela sta se, on nem in slep od ganjenja, smehljajoč se in ves v solzah, poln hvalečnosti in tudi strahu, v negotovosti zaradi njene duše, zaradi načina, kako naj se vede; ona je bila bolj mirna, a zelo bleda in resna.

»Pozdravljen,« je ponavljala, »pozdravljen!« in se obrnila proti gostilni.

Tedaj jo je Franco obsul s vprašanji o potovanju, kako sta prišla čez mejo in potem o stricu. Ko je imenoval strica, je Luiza dvignila obraz in rekla:

»Poglej!«

Stric je stal tam gori pri oknu ter ga viharno pozdravljal, mahajoč z robcem.

»O!« je rekel Franco presenečeno. In stekel je naprej.

Stric ga je počakal na presledku stopnic z izrazom zadovoljstva. »Tu si torej,« je rekel in mu stresel roko, ter ga držal od sebe. Ni hotel poljubov, ki bi pomenili mogoče v tem trenutku hvalečnost. A ni se mogel ubraniti Francovemu napadu.

»Misli si,« je rekel, ko se je komaj izvil iz objema mlademu možu, »ali more potovati Maironijeva brez dvornika! Prišel sem

pa tudi zato, da stopim k strelcem.« In trdni mož je odšel po stopnicah navzdol, češ da gre naročit kosilo.

V sobi zakonec ni bilo počivalnika! Franco je potegnil Luizo na posteljo, sedel poleg nje, in ji ovil roke čez rame. Ni bil zmogen, da bi kaj govoril, ni mogel reči drugega ko: »Hvala ti, hvala ti.« Viharno jo je poljuboval, jo pokrli s poljubi in ji dajal nežna imena. Luiza je trepetala s sklonjeno glavo, ni mu odgovorila ne tako, ne tako. Brzdal se je, vzel med roke njeno glavo kakor kako sveto stvar in poljubil tu in tam sive lase, ki jih je videl. Čutila je, da išče sive lase, čutila je boječe poljube, bila je ganjena, čutila je, da se ji srce topi, prestrašila se je, borila se je bolj proti sebi ko proti Francu.

»Veš,« je rekla, »moje srce je popolnoma hladno, nisem hotela niti priti, nisem hotela pustiti Marije in ti povzročiti bridkost, da bi me videl tako. Stric je povzročil, da sem prišla. Hotel je iti sam in zato sem se odločila.«

Ko je izgovorila te krute besede, je čutila, da je Franco odmaknil ustnice z njenih las ter vzel roke z njene rame. Oba sta molčala. Potem je Franco nežno zašepetal:

»Še trinajst ur. Mogoče te potem ne bom nikdar več nadlegoval.«

V tem trenutku je vstopil stric Peter ter sporočil, da je kosilo pripravljeno. Luiza je prišla možovo roko ter jo molče stisnila, ne s strastjo ljubezni, toda vendar dovolj močno, da je povedala, kako globoko je ginjena.

Pri kosilu nista jedla ne Luiza, ne Franco. S tem večjo slastjo pa je jedel stric, ki je tudi mnogo govoril. Ni odobraval, da gre Franco pod orožje. »Kakšen vojak pa boš,« mu je rekel. »Kaj boš naredil brez kafe, brez pomirjevalne vode in kaj vem, kaj še?«

Franco je pojasnil, da je vrgel proč vsa zdravila, da čuti železno zdravje in da bo najbolj močan vojak v devetem polku.

»Boš!« je mrmral stric. »Boš! In ti Luiza, kaj praviš?«

Luiza je odgovorila, da je prepričana o tem, kar je rekel njen mož.

DOBRI STARI ČASI

jezero je bilo tiho, nepremično, obrežje je bilo zapuščeno, pred ubogimi, starimi kočami, ki so bile nakopičene ob pristanu med okroglim vrtnim nasipom in gostilno, ni bilo žive duše. Angleži so bili zunaj v čolnu. V gostilni je bilo prav tako tiho ko na jezeru in na bregu. Prišleca sta dobila dve veliki sobi v drugem nadstropju, proti južni strani, nasproti žalostnemu zalivu med otokom in gozdnatim obrežjem, ki se razprostira od Strese do Bavena. Iz prve sobe, na zahodnem oglu, je bil razgled na malo cerkvico S. Vittore, ki je stala poleg gostilne, in na oddaljeni otoček Pescatori.

Stric Peter je stopil k temu oknu ter z zadovoljstvom opazoval otoček in gručo hiš, ki so odsevale v vodni gladini. Nad njimi se je dvigal zvonik, potem pa visoko gorovje Val di Toce in Val di Gravelone, ki je bilo napol skrito v megli, skozi katero je prediralo sonce.

Ko je Luiza videla, da sta tu dve postelji, je šla hitro v drugo sobo, kjer sta bili tudi dve postelji. »Dobro,« je rekel stric, ko je stopil trenutek pozneje za njo.

»Ta bo dobra za vaju.«

Luiza je tiho vprašala gostilničarja, ali ne bi mogli dobiti treh sob namesto dveh.

»Ne, ni mogoče. Pa saj je to dobro! Pa saj je to prav!« je ponavljal stric. »Vidva tu in jaz tam.«

Luiza je molčala in gostilničar je odšel.

»Ali ne vidiš, da imaš prav tako spalnico doma?« Staremu očaku ni prišlo na misel, da je Luizi mučen že sam pogled na tako spalnico.